Jaana Tervo

THL/5387/4.00.02/2025

13.11.2025

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Valiokunnan kuulemistilaisuus 14.11.2025

HE 149/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Esitys sisältää useita ehdotuksia lastensuojelulain muutoksiksi. Esitys sisältää mm. myös ehdotuksen uudeksi laiksi Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta.

THL pitää esitystä hyvin valmisteltuna, ja sitä varten on kuultu eri tahoja. THL kuitenkin pitää useiden lastensuojelulakiin sisältyvien muutosten *voimaantulon aikataulua liian tiukkana*. Muutokset vaikuttavat voimakkaasti lapsen oikeuksiin, eikä ammattilaisia ja perhehoitajia ole ehditty perehdyttää niihin ennen voimaantuloa. Uusi valvontavirasto aloittaa toimintansa samanaikaisesti, mikä voi alussa vaikuttaa valvonnan tehokkuuteen. Perhehoitajilta ei edellytetä ammatillista koulutusta ja kokemusta, ja olisi tärkeä varautua erityisesti heidän perehdyttämiseensä. *Laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta on silti tärkeä saada voimaan 1.1.2026*, jotta kyetään mm. valmistautumaan riittävällä tavoin suljetun palvelun tuottamiseen.

Kasvatusten ja rajoitusten välisen rajan selkiyttämiseen pyrkivien 4 a § - 4 c §:n osalta THL toteaa, että lapsen arjessa tapahtuvaa kasvatusta ei saada laissa tyhjentäväksi, vaikka on pyrittävä tarkkarajaisuuteen ja täsmällisyyteen. Siten tärkeässä roolissa yksittäisen lapsen oikeuksien valvojina ovat lapsen asioista vastaavat sosiaalityöntekijät ja laillisuusvalvojat. Riskien välttämiseksi onkin turvattava molempien henkilöresurssit; esim. asiakasmitoitusta ei saa väljentää. Perusteluissa jää vähälle huomiolle se, että hyvinvointialueiden omavalvonnan tulee kohdistua myös sen järjestämisvastuuseen, ei vain palveluntuottajiin. Perhehoidon osalta on suuri muutos, että kasvatuksesta säädetään lain tasolla; perhehoidosta muodostuu entistä juridisempaa, vaikka sen tarkoitus on olla tavanomaista ja kodinomaista kasvatusta ja hoitoa.

THL ehdottaa poistettavaksi 4 a §:n 2 momentista maininnan ”vaikka lapsi olisi eri mieltä”. Rajojen asettaminen tarkoittaa sitä, että aikuinen asettaa säännön, jonka tavoitteena on lapsen edun toteutuminen, ja se on nytkin mahdollista. Ehdotetun 4 a §:n 2 momentin mukaan fyysiseen koskemattomuuteen voisi puuttua rajojen turvaamiseksi ja jos se on välttämätöntä. Jää epäselväksi, mitä välttämättömyys on; riittääkö se, ettei lapsi noudata mitä tahansa asetettua sääntöä. ”Kevyt kiinnipito” olisi mahdollista myös perhehoidossa. On riski sille, ettei hahmoteta eroa 4 a §:n mukaisen, 68 §:n mukaisen kiinnipidon ja hätävarjeluna tapahtuvan kiinnipidon välillä. Ehdotettua 4 b §:ää voidaan pitää vaikealukuisena, jos ei ole ammattilainen. Tulkinnanvaraisuutta saattaa syntyä esim. siitä, voiko aineen tai esineen poisotossa puuttua lapsen fyysiseen koskemattomuuteen aina 4 a §:n 2 momentin nojalla.

THL edelleen vastustaa sitä, että rahavarojen poisottaminen olisi mahdollista siten, ettei lapsen henkilökohtaiseen käyttöön jäisi lainkaan käyttövaroja. Ehdotettu sääntely saattaa johtaa ylilyönteihin ja sijoitettujen lasten jo nyt kokemaan eriarvoisuuteen huomioiden, että perusteluissa on mainittu, että lapselta tulee ottaa esimerkiksi sosioekonomiseen asemaan nähden ”suuri omaisuus”, kuten merkkivaatteet.

Ehdotetun 16 b §:n viittaus muuhun sääntelyyn on luonteeltaan informatiivinen, eikä itsessään välttämättä ohjaa sosiaali- ja terveydenhuollon integroituihin palveluihin. THL painottaa terveydenhuollon roolin vahvistamisen tärkeyttä myös ennen sijaishuoltoa tapahtuvassa lastensuojelussa, jotta lapsia ei jouduttaisi sijoittamaan terveydenhuollon palveluiden puuttumisen vuoksi.

Suljetun kuntouttavan laitospalvelun osalta THL pitää tärkeänä, että lastensuojelu- ja rikosoikeusjärjestelmät pidetään erillään. Ehdotetussa 49 a §:ssä on kuitenkin edellytys, että lapsi tarvitsee kuntouttavaa hoitoa, joten THL kannattaa ehdotusta. Palvelua toimeenpantaessa on keskeistä, millä intensiteetillä lapsen tarpeisiin tullaan vastaamaan. Kuntouttamisen ja yhteiskuntaan integroitumisen sijaan palvelu voi suljetun luonteensa vuoksi aiheuttaa syrjäytymistä yhteisöistä. Opetuksen osalta on viitattu etäopetuksen mahdollisuuteen ”lähtökohtaisesti”, mutta mahdollisuudesta tulee varmistua etukäteen. On hyvä, että ehdotukseen on lisätty 12 vuoden ikäraja. THL ei kannata mahdollisuutta poiketa siitä, jos perustetta (nyt

”erityinen syy”) ei määritellä täsmällisemmin. ”Kuntouttavassa suljetussa palvelussa tulee työskennellä riittävä määrä terveydenhuollon ammattihenkilöitä” jättää liikaa väljyyttä, se tulisi täsmällisemmin määritellä. ”Riittävä perehtyneisyys” turvallisuuteen on myös liian väljä määrittely.

Erityisen huolenpidon jakson osalta ehdotetaan, että ”vakava päihde- tai rikoskierteen katkaiseminen” poistuisi nimenomaisena sijoitussyynä. Tätä on perusteltu sillä, että vakavimmissa päihde- tai rikoskierteissä kyseeseen tulisi suljettu laitospalvelu. Siinä vuorostaan ei ole perusteena päihteiden käyttö. THL kannattaa sitä, että jakso voidaan toteuttaa lapsen omassa sijaishuoltopaikassa.

Yhteydenpidon rajoittaminen yksilöimättömiin henkilöihin (62 § 3 mom) voi aiheuttaa soveltamisongelmia. Ehdotuksen mukaan päätöksessä olisi mainittava henkilöt, joihin lapsi voi pitää yhteyttä, ja lapsen solmiessa uusia ihmissuhteita olisi nämä huomioitava mahdollisesti uudella päätöksellä.

THL ei kannata ehdotettua 68 a §:ää (kiinnipitäminen lapsen luvatta poistumisen estämiseksi). Jos lapselle ei ole päätöstä liikkumisvapauden rajoittamisesta, jättää sääntely liikaa tulkinnanvaraa arvioijalle, olisiko poistuminen lapselle vahingollista.

THL kiinnittää huomiota 69 a § - 69 e §:n toimeenpanon tukeen (*luvatta poistuneen lapsen etsintä ja palauttaminen*). Muutosehdotukset koskevat useita viranomaisia ja ammattilaisia, joiden yhteistyön tulee sujua saumattomasti lapsen nopeaksi palauttamiseksi sijaishuoltopaikkaan. THL kannattaa ns. etsintätiimejä, joita voitaisiin perustaa esim. YTA-tasoisesti.

Tutkimuksen ja seurannan osalta THL toteaa, että näin suuresti perusoikeuksiin liittyvien muutosten toimeenpanoa tulee tutkia ja seurata sekä varmistaa, että tulokset otetaan huomioon jatkotarpeiden arvioinnissa.

Pääjohtaja Mika Salminen

Johtaja Anneli Pouta